

danijel dragojević

Danijel Dragojević, poznat inače po svojim likovnim kritikama i monografijama, pojavio se sa knjigom pesama u prozi KORNJAČE I DRUGI predjeli koja ga je vrstala među najzapaženije pesnike mlađe generacije. Pojavio se jedan pesnik sa lirsksom čistotom pesme čiji mali siže, postupno i sa osećanjem za izvesnu harmoničnost odnosa i za meru, opredjeluju jedan svet do koga se pristupa pažljivim, do kraja pažljivim, i skoncentrisanim posmatranjem i tihim razmišljanjem. U vezi sa takvima odnosom neposrednog posmatranja Dragojević se služi diskrecijom opisuju sa smisalom za realni detalji, za odnose boja, za neku unutrašnju dinamiku i često mu se iz slike otvara treća dimenzija, neka iracionalna perspektiva koja govorci o pravoj sadržini pesme, Dragojević opisuje široki svet prirode u bogatstvu njenih pojavnih oblika, međutim, to je njemu mogućnost i put da o sveemu tome razmišlja: svaki taj pojarni oblik prirode personificira neku unutrašnju zakonitost po kojoj postoji i koja ga je otetovorila, ili u vezi sa ostalim oblicima, sa kojima je pomiren, odnosno, kojima je suprostavljen, otvara neku opštpristru povezanost. Svaki od tih pojavnih oblika prirode zastupa jedan od mogućih odnosa prema neuzmenljivoj trajnosti, ili bar daje povod da se razmišlja o nekom od zakona utvrđenih neprestanim promenama na zemlji, daje povod da se razmišlja, otkad su konzima stvaranja, postajanja ili razgradnjeva sveta. Tako Danijel Dragojević otkriva u stvari mogućnost da se lirska čistota pristupanjem jednom svetu dospe do njegovih bitnih sadržina, da se u postupnom i toplu zainteresovanom opisivanju iznalaže metode jedne filozofske analize.

„Bilo je dana koje sam posvećivala svjetlosti, njenom udaljenom izvoru, bilo je dana kada mi se učinilo da osluškujem sile zemne“ (Kornjača). To posvećivanje svjetlosti kod Danijela Dragojevića otvara svežinu prozirnih zračnih prostora: to bude pesma sva od jedne jasne boje, to bude kao ljubav prema ljeskanju plitkog mora, kao jutarnji uzleti, kao sveži počeci, kao plima, vazdušnih strujanja, kao prisustva u čistim vazdušnim prostranstvima, kao mogućnost potpunih ozračenja, razilaženja u svjetlosti. Vazduh i svjetlost spadaju u medijume ove poezije i omogućavaju Dragojevićevu pesmi da postigne utisak nekakvih imaginarnih čistih prisutnosti. Citat jedan svet iskrasa u dođiru sa svetlošću ali i tim svetlosnim simbolima koje je iznašla profinjena osećajnost pesnikova takođe se intelektualno razrežava pitanja nijansiranih odnosa u jednoj stari blizu života: to nikad nije predanost čistim stihijama bez živih bića nego osjetljivost za vazdušnu strujanju kroz njihovo bavljenje u vazduhu. A kada „osluškuje sile zemne“ onda je to postupno i brižljivo ispitivanje zemljine kore i vreve života na njoj, onda se kroz štuljivu i postojanu skoncentrisanom Kornjaču, kroz njen razmišljanje opredeljuju moguće relacije živih bića od onih kojih se treba sudržavati, ili su nemoguće. Kornjača razmišlja tako da oseti pod sobom toplinu i lavu zemljinu da obuhvati veliko apsolutno vreme i izvuče konstante koje određuju prisutnost živih bića na zemlji u tom vremenu, celu dramaturiju njihovog prisustva na poledjini trajne prolaznosti. Međutim, u Dragojevićevim poetiskim tumačenjima ima i mnogo topline za ta živa bića čiju sudbinu na zemlji posmatra; on tumači jednu veliku ljubav koja postoji „od grumena do grumena zemlje“ i drži na okupu sve korenje: tumači toplu uzajamnost i povezanost života na zemlji. Njegova pesma, u stvari traži saglasnost svih živih bića u jednoj ravnopravnoj jednakoj sudbini, traži kroz tu ravnopravnost neku vrstu sklada.

„Ja gledam cvet i cvet gleda mene.“ (Kornjača)

U toj uspostavljenoj uzajamnosti, u tom reciprocitetu ima i mnogo tišine i mnogo razumevanja, a baš ta tišina i to razumevanje su u mnogo mahova iskazani tako da se mogu shvatiti kao krajnji cilj, kao izvesno razrešenje u Dragojevićevoj pesmi. To je trenutak koncentracije koji sadrži čitavo bogatstvo unutrašnjeg života i preplavljuje bisrom lirkom.

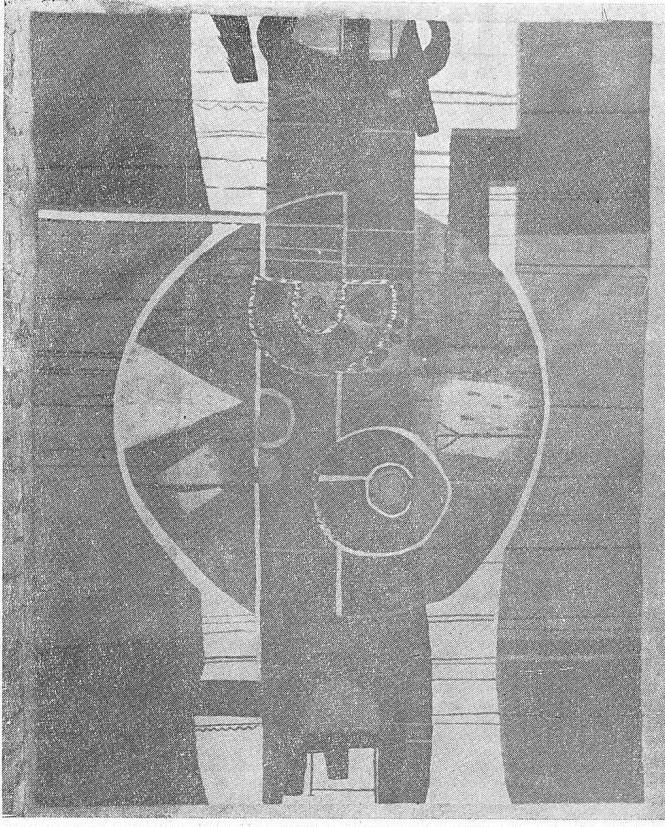
Ja namerno govorim baš o lirskom kod ovog pesnika: uvek je u njegovoj poeziji nesumnjivo prisutna izvesna mirna objektivnost intelektualnog odnosa, ali ipak podsticaj da se napisne pesme nije ovde nikad samo u želji da se pesnički ubiliči rešenje do kojih se doslo samo misljeni i analitički, nego i u tome da se u pesmu naseli ceo jedan svet toplo emocionalno obojen, do koga se dospeva ljubavlju prema zavičajnom podneblju i sa raskriljenom senzibilnošću. I tako je Dragojevićeva pesma tako puna mediteranskih boja i mirisa tako puna zgnusnutih čulnih utisaka kakve je Sredozemlje moglo da pruži ovom ostrvjaninu: Dragojevićeva pesma uopšte pokazuje doživljaj sveta kakav se može stići tamo gde ga je more tako rano počelo učiti „svetoj koncentraciji“, razboritosti, štuljivosti, postojanosti merilima koja usredstvuju jedno ogromno, raskošno unutrašnje bogatstvo. Mislim da je Danijel Dragojević pesnik koji je potražio put do filozofskih određenja kroz lirsu toplinu svog odnosa prema svetu i da su mu baš najbolje pesme nastale takvim posredstvom, proživljene u jednom stišanom trenutku u kome se snatrenje spaja sa razmišljanjem.

Jasna MELVINGER

TRPEZA (tapiserija)

MЛАДЕН СРБИНОВИЋ

KNJIŽEVNI

matija bećković

„Slovoslagači su srečni
dok ova pesma slazu.“
„Vera Pavladoljska“

U glasnom horu naše današnje boeme, u stilu i naravi, u duhu i izrazu njenog života, osetan, apartan, samovoljan ton čini pristup mladog beogradskog pesnika Matije Bećkovića. Ko je imao prilike da sluša ono što ozivljeni kafanski literarni Beograd u veoma šarenom prometu ljudi i ideja neguje, ko je imao volje da istraže u tom slušanju, mogao je da naide i na jednog mladog, zajapurenog šampiona te literarno – poetešte retorike, uvek u izvesnoj pozli pesničke ekstaze, marmuzanijim paradoksima, u svim očiglednim i opštим oznakama literarne kojeli Želi po svaku cenu da ne bude kao ostali svet, da ostavi utisak, da zaseni, makar i trenutnim, bleskom egzaltacije, površnom emotivnom temperaturom, usiljenom duhovitošću. Ali sve te u osnovi prolazne i opštne oznake svih mladih ljudi od površnih životnih i moralnih nastojanja, sve te varljive naslage blefstersta, misaone konfekcije, nepotrebnoj nadimanima prisutu radi trenutnog efekta, odneo bi veterancu lakoću kojom nosi paučinu ako bi taj isti mladić počeo da „ispaljuje“ svoje metafore, da se takmiči sa čitavom serijom pesnika pre njega u lakoći, asocijativnoj igri, prodorima u čelu putem slika, muzikom i kohezijom trenutnoj „ukresanij“ slike i misli. I pored utiska da je to „glava koja se još puši“, ko sluša te stihove poneće precizan utisak o nesvodljivosti, sigurnom pokretu, o nevelikom, ali samovrsnom nalazištu poezije u tom pesniku.

Matija Bećković je, nedavno, i potvrdio nezadivljivo slutnje svojih vršnjaka. Stampaо je, uz pomoć Radomira Stevića – Rasa, pesmu „Vera Pavladoljska“ na basnoslovno skupom papiru i rukopisu, zauzeo ugledno mesto u beograd-

skim knjižarama, doživeo hvale kritike i publike, i sasvim neprimenito, bez otpora, uplovio u rafabio Biblioteka. To sve sigurnoču i rizikom, lakoćom kojom se igrava popularni fudbal, kojom se dobija sezonska bitka relativno hrabrog, uigranog artiste ali koja može i da se sveti aču u dane koji je slede ne legne ceo rad, puno razgovaranje radijumskog jezgra u pesniku, stamenost traženja umesto varljivosti prvog i naglog uspeha.

Poema „Vera Pavladoljska“ ne zaslužuje ta upozorenja, ne daje povoda za takve signalne, ali sudenicu gotovo svih naših najmalih pesnika u čijim se prvim zbirkama „zvezde rasprskavale kao metafore“ iz kojih su pili starinski nektar slave od „večite svežine sveta“, uporuju sistematskom ponavljanju na takva upozorenja, i nameće stara strahovanja. Sama za sebe, kao književna pojava i izložba jednog unutrašnjeg pesničkog predela, ona je, van sporu, koliko podatako, o jednom autentičnom daru, toliko i podatak o neospornom programu senzibiliteta u opštim tokovima naše poezije, o tome koliki je „prag razlike“ od jučešnjeg osećanja i izraza odredene ljudski osjetljive materije do modernih današnjih senzibilnosti i izraza.

„Vera Pavladoljska“ je poema iime ličnosti zbog koje je isprevana, smisao i cilj, inspiracija i arhitektura jedne u pesmu složene strasti, i kao sve pesme toga roda, peva jedno opšte, pravstveno, praindividualno osećanje, slatku ukletrost mesa i egzaltaciju emocije, opijenost čula i blagosti dira, bliskosti i daljnog „tajnog magneta“, naletu ljubomore i ljudidu alhemiju ljubave promaje „između dve zvezde“, ukratko: skoro svu skalu raznorodnih osećanja koja obuhvata sve ono što dolazi u sferu probudenog ljubavnog osećanja. Prvi i osnovni utisak koji pesma ostavlja je ton nesvodljive čistote, nepresušne

beline u osećanju, nečega što se ne da svodenju u ma koliko prostrane i gipke okvire rečenica, što ostaje nad, izvan pesme kao treperenje sjajne omamljenošti, kao odjek one njegove čulne i užarene ali nikako drastične, nijako grubošu unižene ljubomore. I kad poređi svoju ljubav sa ostatim elementima življenja, i kad se razbacuje „krupnim lažima“ pred onom koju „prisvaja nekoliko država“, zbog koju su „slovoslagači srečni dok ova pesma slazu“, i kad ubedju tuđe ljudje u njeno ime, i kad je tera da „ide iz glave“, i kad ispisuje prkos i igru ljubavnog začukavanja, – uvek ista i nova emocija zategnute žudnje, oseća da takav intenzitet jedino daje neki smislu budenju čoveka i da bi bez njega život, zaista, licio na „bolest koju čovek prekratuje spa-

čini Bećkovića ravnopravnim, dobrodošlim za gozbeni stolom našu današnje lirike. O nagovestenim kvalitetima njegove pesme, makar i fragmentarno, u sadržaju držaj nosi, znaće sigurnije i preciznije da govore njegovi stihovi: „Pervao je slavuj sa grlo“ grlice. U zavičaju me jedno drvo na te podsecalo

Hvalio sam se da si luda za mnoštvina Cela plaža da ti se zaluž udvara Kako te teram da ideš iz glave I kako nećeš

Vera Pavladoljska

Ronio sam u najdublje bežao u igore

Da te glasno zovem da niko ne bio sujeveran pitao autopotpere

Kako twoje lice zamisljuju Čeznuo da ceo dan prolaziš kraj

Pa da se ne okrenem Vera Pavladoljska

Na ljubavnoj promaji između dve zvezde

Nepovidljivi uhoda ima nesto protiv Žed za rakijom je slična fantaziji U teretnom kamionu koji juri u sred leta

Bile su sve usne nepismenih žena Po ugledu na twoje Vera Pavladoljska

Pita za mene metal lutalica

Sada me pogrešno traži oko zemlje Vuče tajnim magnetom mog čela Napija mesec da pokaže gde sam Zlostavlja mora kuša vazduh i podmićuje

Ti ćeš me izdati Vera Pavladoljska

Traje monotona biografija sunca

Šve stajale gore ušedana Slovoslagači su srečni dok ovu pesmu slazu

Vazduh ne shvata da sam sebe bombarduje Jedan od vlašića sklon je porocima

Ostrva se iz ljubomore od kopna ocepljuju Nekoliko država tvrdi da si njina

I jedni i drugi vetrovi te ogovaraju Oba magnetna polja ti se

probližuju Kablogrami se u dubokoj vodi

U rukopisu zvezda po nekoj samoj Koje ptica kuka

Vera Pavladoljska Miroslav EGERIC

IMENIK

S a juga, iz predela u kojima vazduh nikako ne prekida tretperenje pod sunčanim talasima, gde se i najobičnije stvari pretvaraju u svete himere i dejstvo mediteranskog sunca čini svoje, vajajući ih po svojoj volji. iz tih predela u kojima misli i slike gube oštре i krute pravolinjske oblike, neprekidno se javlja, ispisuje, uporno istrajava u naporu da dobaci do sopstvene ose, mlađi makedonski pesnik i prozaist Bogomil Đuzel.

U Poljima i Vidicima njegoviji tekstovi su pokazivali neopornu zrelost, stalni napori za razrešenjem sopstvenog grča, ukazivali na jednu individualnost koja ima šta da kaže i to sopstveno osećanje sveta kazuje na način koji nema očigledne sa prve istorijsko literaturne ravni istorijskim izvorce. Ove godine izdavačko

malo lepršava i artistički birana osećanja i misli:
Očite ni se otvoreni radi
dva pata gi prevrzuvame
izlegivat tri ljljani

2

tri ljljani tri askeri
naoružani so van i magla
bolko, posilno razgori se
tivok nije oginot
ne izdržuvat našiot grom tenki
aj, aj, aj, docna e, docna
borovnici
duri i za smrta su otvoreni
[kladenčina]

Ta težnja za sabijanjem jezičke energije i silovitosti slika na što manji prostor, sposobnost zauzimanja evokacije, izraziti smisao za zgusnutu, aforistički „smesnu“ metaforu, za govor „na

obezbiedila puniju dovršenost, zasvodenost i kohezivno jezgro.

U naknadu za sve to, za te uslovne formalne „gubitke“, ta poezija ima neosporne vrednosti u duhu pesnikovog saobraćaja sa svetom. Obračunsa, svetlosna žiža tog saobraćanja, njegov ton i njegova boja sadržani su u antitradicionalnom tradicionalizmu pesnikovom, u obraćanju sa tradicijom putem nje same, posredstvom njenih, autorazornih elemenata i tenzija koje, uočene i prožete moćima jednog gradilačkog senzibiliteta, postaju i same momentan negacije, prepisujući i rad svestri na izmeni sveta.

Đuzel se vraća krajevima, peva baladu za Kosovski devojku, svadbe despotu Uglješu, vojskovodu Samuila, Marka Kraljevića, ali to vraćanje ne znači poruku odanosti okrećenim grobovima istorije, viđenje stvari iz žabilje perspektive, ni idolopoklonstvo pred uspomenama na minule događaje i ličnosti. Vraćanje je u toj poeziji samo utoliko što nosi oznake, naslove, koje su ponele i druge zbirke pesama i od drugih pisaca. Inače čitaču ta serija istorijskih likova može mirne duše da bude ispisana malim slovima i čitava knjiga je glo-mazno metafizičko bojiste gde se bojevi vode u ljudima: između dobra i zla, nevinosti i krvice, idealizma koji zeli da umakne vulgarnim semama svakodnevnicu i nemilosrdne, neumite strogosti te svakodnevnicu nad ličnim uzletima i citimanjima egzaltiraju duha. Jednostavni stihovi:

Megdan li?
Jas sum megdan.

koje izgovara pesnik predak, Karaduzel, govore dovoljno reći to za one koji u poeziji ne vide po svaku cenu i pod duplim zaštitnim noačarima „bežanje od stvarnosti“, pravoslavne zavere u svakom pomenu noći i gorčine i manose sumnjičivih recidiva u svakom originalnijem stilu. Vraćanje plannim prizorima istorije ne mora obavezno da bude i osećaj tradicionalizam a ječanje ranjenika u teškim uzama opštih, kosmičkih i socijalnih okolnosti ne mora da znači obavezno i poziv na devalvaciju, na protest protiv socijalne stvarnosti u kojoj se ti stihovi javljaju.

Sveden u u sv i škrliči raz ovog imenika, ta poezija sigurno nije pokazala sva svoja lica, ali je u svakom slučaju otvorila neke od unutarnjih darova, razmaknula neke od zavesa za pri-laz toj knjizi.

Miroslav EGERIĆ

preduzeće Kočo Racin iz Skopja štampalo je zbirku stihova Bogomila Đuzela pod naslovom *Medovina*, a jedna oveća kolica njegovih stihova rasutih po listovima i časopisima čeka trenutak da se nastani u stameni mir, zasebnog života knjige. Sudbina sve nemirne, nebo-gažljive svojeglave junosti stigla je i ovog mladića: moćna preduzeća odbijala su njegovu knjigu. Savez književnika je zamandalio dušebričnički svoju kapiju pred njegovim imenom, novostvorena književna vlastela pred njegovim stihovima ima stav doktrinarske ignorancije a ono nešto njegove idejne sabraće i mladića srodnog senzibilitetu nemaju skoro nikavog pristupa tame gde se ima iluzija o „odlučujućem“, književnim sudbinama. I pored svega toga, kraj sve bitke sa humornim cik-cakovima i hijerarhijom prepona koja je imao da savlada, taj mladić „prokrijumčario“ je svoju knjigu stihova i ona se sada, otvorena za difuznu ulivanja u senzibilitet čitalaca nalazi pred retkim „sudijama“ i čitacima poezije.

Meki i podatni makedonski glasovi, u jeziku stvorenom za elegijsku intonaciju, sa nećim prigušeno-žalbenim u tonu a nagašeno preciznim u plastici izražavanja sveta, svedeni u ovoj knjizi poezije u tvrde, kohezivne „grude stihova“, odjekuju kao kucaji maljice po zategnutim sapima dobroša, sažimaju u izrazni

pedalj“ verbalne mogućnosti prvi je prvi izrazito umetnički kvalitet poezije Bogomila Đuzela. Đuzel ne razvija poetski motiv ne razlaže ga u tanka vlasna emocije, niti želi preglednu izložbu unutrašnjeg poe-tskog pejzaža u pesmi, preglednost, dobro i pravilno uređeni odaj pesnika od racionalnog reda i strogosti u idejamama, gde bi svi elementi bili u unutrašnjem odnosu, činili skladnu građevinu a opšti efekat bio blaga uspavanost čula od takve „gospodske“ razbijbirne mere fan-tazije. On se ne plasi torza, fragmента, idioma, trenutnog „ukrepanja“ vatre, nema osećaj straha pred večnošću: ono što govoru nije podvrgnuto strogoj i nemilosrdoj autocenzuri sistema, težnje za sistemom koja predstavlja trajno darovitom, arhitekturu talentu, organizaciju i napor pesnika od sistema spontanih naletima inspiracije. U njegovim stihovima kuljuju starinski kiklopi-junaci, biju boj apokaliptičke sile, lomi glavu Odisej među Makedonogrcima i tek jedna druga misao, načinak, ono, ako je u stanju da unese nešto reda u taj zakovitlani hiper-trofiran ples kiklopa i senki iz arsenala davnih vremena. Jedna stamena umna kontrola koja bi diržala te elemente stihova da se ne raspadnu u razbijenosti protivnih ustremljenošću emotivnih tenzija odsutna je ili bar nije prisutna u meri koja bi knjizi

MILAN KONJOVIĆ

GRANJE (tapiserija)

bogomil đuzel

medovina

I.

Krvne fatamorgane iznad sunčevog podnevnog [groba]

Osloboden prostor moli za žrtve

Šupljoglava noć mazge

Dizgine od zvezda

Dolazi veliki otac ludorija

Osovino života

Okreni se i daj pokoj mrtvima

Sagoreće mi teme od sunca

Pocrnela mi snaga

Ovom krvilju doteraćemo do svecu

Svetac se opio nevidljiv je

Stiči sem do pakla

Sa ovom krvilju na grbači

II.

Srcu začetka nema

Hiljadu rosnih lešava bacamo na žrtvenik

Vreme čuti pesak korača

Kiše će mi povratiti rađanje

Ne traju podzemne lepote naših tela

Što ih sav svet krepi

Ne traže ni sunce u krvotoku ptica

Isključujem ga

To su poslednje uspomene sa ovog sveta

[mučenici]

Mrtav sam za belim svitanjima

Raspolovljenih leta

S teškim časama okova

Sa neba očekujemo

Istinsku kap u lobanju

Da kane

III.

Oči su nam otvorene rane

Dva puta ih prevezujemo

Izlaze tri ljljana

Tri ljljana tri askera

Naoružani krećom i maglom

Razgori se jače boli

Tiha nam je vatra

Ne izdrža naš grom tanke borovnice

Aj kasno je kasno

Za smrt otvorenih kladenaca

IV.

Poletećemo na belim konjima do Stambola

Ne može se bez bežanja

Ludilo na trista vrata

Jedna su vatra druga vetar treća

Plava tišina u valovima što nas zaplijuskuju

Dolaze seljaci s bakićima da nas pregaze

Nema nam spaša

Samo neki čudan veter

Da li će doći do požara ljudskih

Nema više cveća za umiranje

Na plažama svetlost piruje

Igrače i ljudi od krpia

Sreća ima zlatne kanjice

Zlatne od kraljeva mrtvih

Isplivaču na površinu

Kao top sa četiri grla

(Iz zbirke „MEDOVINA“)

OBAVEŠTENJE ČITAOCIMA I SARADNICIMA

U daljem uređivanju „Polja“ neće učestrovati Dejan Poznanović, Bogданка Poznanović, Tomislav Ketig, Milan A. Tabaković i Gojko Janjušević. Redakcija im se zahvaljuje na dugogodišnjoj saradnji i grupnom doprinosu izgradjivajućoj filozofiji liste. Svesni značaja njihove pomoći sadašnjoj redakciji želimo i očekujemo puno saradničko angažovanje na daljem uređivanju liste, kao i na okupljanju najtalentovanih mladih stvarača iz čitave zemlje.

Obaveštavamo naše stolne saradnike: Milosava Mirkovića, Vladu Uroševiću, Petru Šekiću, Vojnu Boškoviću, te druge organizacione razloga došlo do ukidanja redakcijskog sastava, pa otuda i njihovog izostavljanja pri potpisivanju lista, što ne znači promenu stava prema njihovoj nemjerljivo korisnoj i dragocenoj saradnji. Redakcija će nastojati da ovu saradnju, što je moguće više, dalje proširuje i intenzivira.

Mole se saradnici van Novog Sada da dostave brojive svojih žiro-računa kako bi mogli da im se isplaže honorari. Slediće broj „Polja“ izlazi 29. septembra o.g.